

ORDRE CIRCULAR

Geometria: En aquest ordre apleguem no tan sols el cercle, sinó també l'esfera, l'el·lipse i, fins i tot, els polígons i els poliedres: uns límits finits i precisos, regits per simetries. La xarxa hexagonal, per exemple, pot ser obtinguda a partir d'un conjunt de circumferències flexibles si les comprimim suficientment. I la podem trobar tant en elements naturals: el rusc de les abelles, algunes estructures microscòpiques de músculs o de cristalls..., com en elements artificials: paviments, reixes de galliner... La circumferència la trobem en elements de la natura: les ones produïdes per la caiguda d'una pedra a l'aigua d'un estany, algunes cèl·lules o fruites..., i també en elements artificials: la roda, les rosasses de les catedrals, les finestres d'ulls de bou...

Funció: El cercle i l'esfera tenen la frontera mínima per a una àrea o un volum donats, de manera que ajuden a aïllar i protegir de l'exterior; d'altra banda, roden bé i, per tant, donen mobilitat a objectes i articulacions. La seva simetria les converteix en la forma natural per a sistemes físics sotmesos a forces radials, com la força de la gravetat, o a forces de tensió superficial, que minimitzin l'àrea.

Expressivitat artística: Cercle i esfera expressen la perfecció d'allò sublim, la immutabilitat de l'etern retorn, la unió del canvi amb el retrobament, en les curses de les estrelles; la plenitud i la glòria en les cúpules dels temples i els arcs de triomf; la irradiació solar, generosa i simètrica de llum i de calor. La concavitat de l'esfera, d'altra banda, representa l'acolliment, la protecció, l'interior càlid, el món femení, un espai de misteri, de maduració i de ressonàncies.

Expressivitat espiritual: L'esfera convida a pensar en Déu com a centre que dóna sentit, al qual tot tendeix i de on tot procedeix, encara que Ell mateix no formi part de la superfície esfèrica; suggereix una harmonia còsmica equilibrada i simètrica; una receptivitat impregnada de delicadesa, com la protecció maternal. La circumferència fa pensar en un anell de compromís, o en la rotació del feix lluminós d'un far, o en la mirada del Pare del fill pròdig que cada vespre, des de l'altura d'una torre, escruta tot l'horitzó amb l'ansietat del retorn del fill.

ORDRE ESPIRAL

Geometria: L'ordre espiral comprèn les diverses famílies de corbes que van creixent a mesura que giren a l'entorn d'un centre o un eix. Trobem l'espiral en elements de la natura com el gira-sol, algunes banyes, en ciclons i huracans, en remolins, en les tiges de les plantes enfiladisses, en macromolècules de tanta importància en la biologia com l'ADN i l'ARN. També la trobem en elements artificials com escales de cargol o manifestacions de les arts decoratives prehistòriques.

Funció: L'ordre espiral permet el creixement tot conservant la forma; fa que les tiges de les plantes enfiladisses s'entortolliguin i ascendeixin al voltant d'un eix fins a altures que, per si soles, mai no assolirien; és resistent a la torsió; fa que la rotació esdevinguí impuls enèrgic cap endavant, com en les hèlixs de vaixells i avions.

Expressivitat artística: L'espiral suggereix un creixement en cicles: vida, mort i resurrecció. Per això es troba sovint en capitells i en monuments funeraris; representa continuïtat en el creixement; suggereix la rotació d'una dansa o l'acolliment d'una abraçada; l'hèlix, a més, hi afegeix un suggeriment d'ascensió i d'elevació espiritual.

Expressivitat espiritual: L'espiral invita a veure Déu com a centre del creixement, que permet incorporar novetats sense negar-se a si mateix; un món en moviment, una expansió de la vida cap a horitzons més i més vastos; un estímul patern a explorar i a créixer, a allunyar-se en cerca del propi camí sense perdre els vincles amb el centre; un cicló que xucla cap a l'altura i arravata els sentits.

ORDRE FRACTAL

Geometria: L'ordre fractal correspon a una figura donada que se sotmet reiteradament a una mateixa transformació d'ampliació o de reducció, de manera que, l'observem a l'escala que l'observem, la seva forma és sempre la mateixa. Trobem geometria fractal en elements de la natura com les línies de les costes, la distribució de capil·lars en els pulmons o les fulles de les plantes. També la trobem en elements artificials com les xarxes de carreteres o de sanejament dels edificis i en l'estructura interna de la xarxa d'Internet.

Funció: Les ramificacions de l'ordre fractal són adients per a transportar i distribuir fluids –sang, saba, aire– o per distribuir informació –la xarxa d'Internet té una estructura fractal–, i, en general, per augmentar el contacte entre l'interior i l'exterior, la porositat de les fronteres.

Expressivitat artística: La fractalitat expressa ascens espiritual, ramificació, exploració, aventura, frondositat, una cascada d'experiències, un afany d'explorar-ho tot, d'aprofundir i d'ampliar, una inquietud pels detalls minúsculs sense perdre l'interès per la visió global.

Expressivitat espiritual: L'ordre fractal suggereix un Déu que es dóna com a substància vital, que alimenta i invita a créixer; com un llampec interior que il·lumina sobtadament el fons de la consciència i li revela noves amplituds; com a arbre de la vida que no es cansa d'explorar, que distribueix la seva riquesa, que estima amb el mateix amor allò gran i allò petit, que desborda en la immensitat i es dóna en la petitesa.

ORDRE DUAL

Geometria: L'ordre dual, o binari, consisteix només en dos valors oposats: un 0 i un 1, un blanc i un negre, ple i buit, obert i tancat, positiu i negatiu, vertical i horitzontal. L'ordre dual es troba en el processament d'informació en els ordinadors, en els dibuixos de la pell de les zebres, de les girafes, dels tigres, dels guepards, en els taulers d'escacs, en les càrregues elèctriques, en la successió de dies i nits o en el tic-tac dels rellotges.

Funció: L'ordre dual dóna referències i produeix moviment, permet codificar i transmetre informació digitalment –amb 0 i 1 del codi binari o punts i ratlles del codi Morse–, descriu atraccions i repulsions entre càrregues, permet impulsar cíclicament amb expansions i contraccions, amb sistoles i diàstoles, respirar amb inspiracions i espiracions...

Expressivitat artística: La dualitat suggereix lluita, dinamisme, perill, oposició, conflicte entre ordre i desordre, entre vida i mort, entre matèria i esperit, entre vencedors i vençuts, entre el bé lluminós i el mal fosc, entre el tot i el no-res; desig i conflicte entre el masculí i el femení; la simetria entre l'objecte i la seva imatge en el mirall; és el ritme de la música que accelera els cors i els fa trepidar amb intensitat. A més, els llenguatges digitals –la dualitat de 0 i 1– permeten conservar i reproduir músiques, textos, imatges, i emmagatzemar coneixements immensos en espais diminuts.

Expressivitat espiritual: La dualitat suggereix veure Déu com a aposta vital, com a bifurcacions dels camins i llibertat per escollir, com a respiració del món i de l'esperit, com a ritme secret al fons de tots els ritmes, com a exterioritat suprema i interioritat íntima, com a dubte i por davant el mal i enlluernament davant el bé i la bellesa, com a silenci d'abandonament i escolta de la paraula silenciosa que omple de sentit.

CONCLUSIÓ

A partir d’una col·lecció d’imatges hem descobert en les formes no tan sols unes figures immediates, evidents i properes, sinó també un entrellat subtil i profund de la realitat.

Ciència. Des del vessant científic, hem vist com les formes es concretaven en objectes o organismes, en els quals cada forma té una funció. La perfecció freda i abstracta de la geometria s’encarna, per dir-ho així, en el món, s’hi fa lleugerament imperfecta però útil, en un tremolor d’àtoms, de cèl·lules, de fulles, de meandres, de reflexos, tot humiliant-se en les imprecisions i defectes de l’aproximació, però esdevenint eficaç com a suport, protecció, canal, columna, moviment.

Art. La presència imperfecta de la geometria en el món li dona la calidesa d’una dimensió nova, la de l’expressió artística. Així, suscita una ressonància que ens interpel·la, constitueix un codi emotiu que enforteix els vincles i la proximitat entre l’autor i el contemplador de l’obra d’art; ajuda a fer aflorar a l’exterior l’agitació interior de neguits i passions; remet, a través de símbols, a realitats desbordants i inefables.

Religió. Des dels objectes i els sentiments, les formes ascendeixen novament, com ressuscitades després del seu pas pel món; es fan símbol que ens atansa a una dimensió universal, abstracta, però ja no l’abstracció de la puresa geomètrica, de l’elegància de la pura racionalitat, sinó més rica: amb una palpitació comunicativa, receptiva, càlida, com impregnada de comprensió i d’espera. De la immediatesa sensible i geomètrica del que ens envolta arribem a l’expressivitat d’un Creador que, enllà de lleis físiques i formes geomètriques, se’ns manifesta, translúcid, en la bellesa del món:

- com a centre del cosmos i de la persona,
- com a estímul patern a explorar i créixer, respectuós amb la llibertat;
- com a mirada de Pare que anhela el retorn del seu fill,
- com a espai de protecció, maduració i calidesa maternal;
- com a Mare que alimenta amb delicadesa el seu nadó,
- com a Pare i Mare de tota la Humanitat.

Autora:

Mònica Rozman i Jurado, **Arrel**.
www.arrel.eu

Col·laboradors:

Prof. David Jou i Mirabent
Mn. Jaume Aymar i Ragolta
Comunitat P. Benedictins de Montserrat
Comunitat Missioneres dels Sagrats Cors
Eva Buch i Garcia
Montse Mur i López
Eusebi Simó i Cima
Antoni Huguet i Ameller

L’EXPRESSIVITAT DE LA CREACIÓ

Monestir de Montserrat.
Sala Abad Cisneros
Octubre 2010-Juny 2011

L’EXPRESSIVITAT DE LA CREACIÓ
Ciència, art i religió

Aquesta exposició convida a contemplar algunes formes de l’art i de la natura i a deixar-se sorprendre per la seva bellesa. La sorpresa queda accentuada per l’associació d’imatges de formes semblants però que corresponen a objectes molt diferents. Geometria, naturalesa, art i religió dialoguen en aquesta confluència, cadascuna amb la veu pròpia del seu àmbit.

Des de la perspectiva **científica**, la tensió entre la semblança i la diferència d’aquestes imatges ens fa preguntar-nos per què una forma geomètrica donada es troba en objectes tan diferents: rosetons i cèl·lules, deltes i ronyons, marbres i papallones, cargols i gratacels. La resposta està en la funció: minimitzar l’àrea per a un volum donat, augmentar l’eficàcia del transport de fluids, créixer i expandir-se al voltant d’un centre, ramificar-se per augmentar el contacte amb l’exterior...

Els paral·lelismes entre formes de la natura i de l’art aporten una pregunta addicional: amb quina intenció utilitzen els artistes les formes geomètriques? Els artistes van més enllà de la funcionalitat i busquen en les formes una **expressivitat**, una manera de fer aflorar allò més intens o subtil de la seva experiència, d’impregnar el seu treball de ressonàncies compartides, i d’apropar-se al contemplador de l’obra. L’espiral pot suggerir un creixement pausat i sistemàtic o el gir turbulent dels remolins, la cúpula resol un problema arquitectònic i també simbolitza un ordre còsmic...

Si havent passat per l’experiència de l’art ens obrim a l’horitzó de la **religiositat**, ens intriga saber si les formes de la natura, a més de la funció, tenen també una dimensió expressiva espiritual. Ens preguntem què expressa la natura i ens podem sentir convidats –aquells que vulguin seguir aquesta invitació– a deixar-nos dur cap a un Creador que, enllà del rigor matemàtic de les lleis naturals i de les formes geomètriques, s’expressa en la natura com un Artista, es revela en el caliu i la proximitat d’allò que ens volta, se’ns dona en l’acolliment sorprenent de l’eficàcia i la bellesa.